

Nina Spicijarić

ROMANIZMI U NAZIVLJU KUHINJSKIH PREDMETA U GOVORU DUBAŠNICE NA OTOKU KRKU – ETIMOLOŠKA I LEKSIKOLOŠKA OBRADA

Nina Spicijarić, *Zavod za društvene i povijesne znanosti HAZU, Rijeka, izvorni znanstveni članak*

UDK 811.163.42(210.7 Krk)'373.45:811.13

Cilj je ovoga rada prikazati zastupljenost romanizama u dubašljanskom govoru na otoku Krku na semantičkom području kuhinje te odrediti radi li se o starijem sloju, dakle o dalmatoromanskim leksičkim ostacima ili o novijem sloju talijanskih govora, tj. mletačkom, dalmatinskom mletačkom, tršćanskom ili standardnom talijanskom jeziku. Građa je prikupljena terenskim radom, tj. ispitivanjem izvornih govornika. Etimološkom analizom željela se dati jasnija slika razvoja pojedinoga leksema u dubašljanskom govoru znanoga kao romanska posuđenica. I na kraju, radi usporedbe zapisane su varijante pojedinih riječi u drugim govorima na području otoka Krka i Primorja. Ovim se prilogom nastoje bilježiti leksemi koji su na putu nestajanja jer ih postepeno istiskuje i modificira standardni hrvatski jezik, govor novodoseljenih ljudi na to područje te novi oblici života.

Ključne riječi: romanizmi; kuhinjski predmeti; dubašljanski govor; etimologija; dijalektologija

1. Uvod

Zbog vrlo složenih, dugotrajnih jezičnih i kulturnih hrvatsko-romanskih, odnosno hrvatsko-talijanskih dodira, govor sjeverozapadnoga dijela otoka Krka – Dubašnice obiluje romanizmima.

Romanizam je element latinskoga (novolatinskoga) ili kojega drugoga romanskoga jezika u nekom neromanskom jeziku.¹ Pojam romanizam, u ovome radu obuhvaća starije romanizme i to one još iz vremena njihove zajedničke faze, tj. vulgarnolatinskoga jezika i dalmatoromanskih jezika² te novije romanizme u koje se ubrajaju leksemi iz mletačkoga narječja, tršćanskoga govora i talijanskoga standardnoga jezika.

¹ Klaić (1968: 1151).

² Jezici koji su se na ilirskom substratu oblikovali na dalmatinskoj obali u I. st. (Skubic, 2002: 39).

Cilj je ovoga članka prikupiti, leksikološki i etimološki obraditi romanske posuđenice u čakavskome narječju, u govoru na prostoru Dubašnice na otoku Krku, i to na semantičkom području nazivlja predmeta vezanih uz bitan dio ljudskoga života – kuhinju. Nomenklatura kuhinjskih predmeta izabrana je stoga što smatramo da su kulturološki dodiri na tom području najzastupljeniji. Dakle, u ovom se radu govori o teoriji kontakta na području dijalektologije, s tim da je rad jednosmjernan, što znači da se ne istražuje utjecaj hrvatskoga jezika na romanske govore, već se obrađuju romanizmi u čakavskom govoru. Jezik primalac je govor Dubašnice, dok je jezik davalac najviše mletačko narječje, zatim talijanski književni jezik, a u nekim se slučajevima radi o dalmatoromanskim jezičnim ostacima.

Zastupljenost i obrada romanskih posuđenica u čakavskom narječju izabrana je zbog toga što su u govorima na jadranskoj obali romanizmi najzastupljeniji, nerijetko se zadržavaju na regionalnoj razini, no određen broj iz čakavskoga ulazi i u hrvatski standardni jezik.

2. Romansko-krčki kulturološki i jezični dodiri

Od samoga početka naseljavanja Hrvata na istočnu obalu Jadranskoga mora, pa tako i na otok Krk, tj. na njegov zapadni dio, u Dubašnicu, hrvatski je jezik bio u dodirima s različitim romanskim jezicima.

Otok je Krk bio nastanjen još u prehistoriji, no njegovi su prvi poznati stanovnici bili Iliri, tj. Liburni (oko 1000. god. pr. Kr.). Tada se na otoku govorio jedan mediteranski neindoeuropski jezik i indoeuropski ilirski jezik. U prvom desetljeću nakon Krista pokorili su ih Rimljani koji su govorili latinskim jezikom, a vladali su otokom do 480. god. kada započinje vladavina Bizanta, koja traje do 1115. godine.³

Izvori govore da se dolaskom Hrvata na ta područja Rimljani povlače u gradove (Krk, Cres, Rab, Zadar, Trogir, Split, Dubrovnik, Kotor), dok Slaveni, tj. Hrvati naseljavaju okolna mjesta. U spomenutim se gradovima govore razne varijante dalmatskoga jezika.⁴ Ti su jezici postepeno nestajali u dodiru s hrvatskim etnosom i pod utjecajem mletačkoga. Raguzejski je tako nestao u XV. st.,⁵ a posljednji izumrli je veljotski, tj. veclisun. U filološkim krugovima smatra se da je veljotski jezik nestao 1898. god. smrću njegova “posljednjega” govornika Antona Udine Burbura (tal. Antonio Udina Burbur, veljotski Tuone Udaina Burbur) iz grada Krka,⁶ no taj su jezik i nakon Burbura govorili pojedinci u drugim mjestima na otoku (npr. u Puntu).⁷

³ Bolonić, Žic-Rokov (2002: 29).

⁴ Isto, str. 30.

⁵ Muljačić (1998: 208; 1999: 5).

⁶ Isto, Sočanac (2004: 67).

⁷ Usp. Strčić (1998).

Utjecaj mletačkoga započinje već 1115. god., nakon raspada Hrvatskoga Kraljevstva, kada Krk od Venecije dobiva u feud došljake, sve češće zvane knezovi krčki. S vremenom oni postaju branitelji vrednota hrvatskoga naroda.⁸ Na dalmatinskoj obali, u Kvarnerskome primorju i na Istarskom poluotoku u kontaktu su bila tri jezika: autohtoni romanski jezik istočne jadranske obale (koji se dijeli na istroromanski ili istriotski i dalmatoromanski ili dalmatski) kao jezik supstrata,⁹ hrvatski kao jezik adstrata i superstrata u odnosu na dalmatski (između VI. i početka VII. st. te još intenzivnije u sljedećim stoljećima) te mletački kao jezik adstrata i superstrata u odnosu na dva navedena jezika.¹⁰

U XV. st., između 1451. i 1463. god., krčki knez Ivan VII. Frankopan, kako bi učvrstio svoju vlast na otoku i povećao svoje prihode, područje današnje Dubašnice, koje je do tada uglavnom bilo nenastanjeno, naseljava Morlacima i Hrvatima, koji su bježali pred Turcima.¹¹

U razdoblju od 1480. do 1797. godine, kada cijeli otok Krk pada pod stalnu i direktnu upravu Venecije, mletački jezik ima najjači utjecaj na krčke govore, a osim toga postaje i dominantan jezik u trgovini na čitavom Sredozemlju. Nakon što su Francuzi zauzeli Mletačku Republiku, otok potpada pod njihovu vlast, a zatim postaje dio Habsburške Monarhije. Na kraju, talijanski utjecaji okarakterizirali su razdoblje Prvoga te nakon toga i Drugoga svjetskoga rata i u oba razdoblja otok je okupirala Kraljevina Italija.¹²

3. Krčki govori

Podrijetlom krčkih govora bavili su se Ivan Milčetić,¹³ Josip Vajs,¹⁴ K. H. Meyer¹⁵ te Mieczysław Małecki.¹⁶ Za istraživanje i klasifikaciju krčkih govora bitno je spomenuti i rad A. Sulojdžića, A. Markovića, P. Šimunovića i B. Finke.¹⁷

Osim spomenutih, krčki govor proučavale su i autorice Iva Lukežić i Marija Turk.¹⁸ Krčki govori spadaju u sjeverno-čakavske odnosno ikavsko-ekavske govore (*snig – lèto, mlíkò – tèsto, potrĩba – besèda, črišnja – blèd, vr̃ča – m̃esto, divòjka – želèzo, neđija – srèdà,*

⁸ Bolonić, Žic-Rokov (2002: 38).

⁹ Supstrat je naziv za prvotni jezik neke zajednice koji utječe na jezik kojim je zamijenjen. Superstrat je jezik koji na određenom području postaje utjecajniji prema jeziku koji je na tom području postojao prije (utječući na leksičke, morfosintaktičke i fonetske strukture). Adstrat se odnosi na recipročni utjecaj dvaju jezika u kontaktu (Zingarelli, 2000: 46, 1820, 1828).

¹⁰ Malinar (2002 – 2003: 284, 285).

¹¹ Bolonić, Žic-Rokov (2002: 357).

¹² I s t o, str. 83-96.

¹³ Milčetić (1895: 92-131).

¹⁴ Vajs (1910).

¹⁵ Meyer (1928).

¹⁶ Małecki (1963: 223-235).

¹⁷ Sulojdžić i dr. (1992-1993: 431-449).

¹⁸ Lukežić, Turk (1998).

srčca – brěst).¹⁹ U hrvatskoj dijalektologiji poznato je da se krčki govori različitih lokaliteta međusobno podosta razlikuju. Lukežić i Turk bavile su se fonologijom, morfoloijom, frazeologijom krčkih govora te dale njihovu klasifikaciju. Tako su, prema tumačenju autorica, na otoku Krku govori podijeljeni na starinački i doseljenički mikrosustav. U prvi spadaju govor Omišlja, zatim dobrinjska i vrbnička skupina kao arhaično-konzervativni model, te govor Punta i baščanske skupine kao konzervativno-inovativni model. U drugi mikrosustav smješteni su svi govori dubašljanske skupine (konzervativniji model), osim mjesnoga govora Sv. Vida (mjesto koje je u povijesti administrativno pripadalo Omišlju, a tek u novije vrijeme spada pod općinu Malinska-Dubašnica),²⁰ zatim u inovativniji model spadaju svi govori šotoventske skupine²¹ i mjesni govor Korniča (danas administrativno pripada općini Punat),²² dok u interferentni model spadaju mjesni govor Njivica (danas administrativno pripada općini Omišalj)²³ i Sv. Vida.²⁴

Osim radova koji se bave krčkim govorima općenito, postoje i istraživanja pojedinih mjesnih govora, kao npr. govor grada Vrbnika u djelu R. Strohal,²⁵ zatim opis govora Njivica K. H. Meyera,²⁶ mjesni govor Milohnića autorica I. Lukežić i M. Turk,²⁷ mjesni govor Sv. Vida, M. Turk i H. Turk,²⁸ mjesni govor Krasa Snježane Hozjan,²⁹ a izašla su i dva rječnika krčkih govora u kojima su popisani i obrađeni leksemi mjesnoga govora Čičića³⁰ i mjesnoga govora Omišlja.³¹

Inačice upitno-odnosne zamjenice *ča*, u krčkim čakavskim govorima je sljedeća: u Vrbniku i Omišlju ona glasi *če*, u Dobrinju *čo*, u Dubašnici i Puntu *ča*, a u Baški *ca*.

Konsonantski čakavski sustav ima 22 jedinice. Ne postoje fonemi *dž /ž/*, *đ /ž/* i *lj /l'/* i stoga je protoslavenski element *dj* u krčkim govorima */j/*: *mlaj misec* (mlađ misec), *tuji* (tuđi). U talijanskim je posuđenicama fonem */ž/* zamijenjen fonemom */ž/*: *žunta* (tal. *aggiunta*), *žurnada* (tal. *giornata*). Zatim, u čakavskim govorima vrlo često dolazi do depalatalizacije, zamjene fonema */l'/* s */j/*: *judi* (ljudi), *jubav* (ljubav), *žmuj* (žmulj).³² Osim toga, nastavak *-m* prelazi u *-n* na kraju riječi (Dubašnica: *Prišal san sâm. Vidin dim. Njoki zi petehon.*; Dobrinj: *Prišo son sâm. Vidin dim. Njoki zo petehon.*; Sv. Vid Miholjice:

¹⁹ Isto, str. 24.

²⁰ Galović (2004: 20).

²¹ Sela na zapadu i jugozapadu otoka sve do zaleđa grada Krka.

²² Usp. Bolonić, Žic-Rokov (2002: 358).

²³ Usp. Bolonić, Žic-Rokov (2002: 422).

²⁴ Usp. Lukežić, Turk (1998: 301).

²⁵ Strohal (1913: 67-152).

²⁶ Meyer (1926: 242-265).

²⁷ Lukežić, Turk (1986: 231-253).

²⁸ Turk, M., Turk, H. (1990).

²⁹ Hozjan (1990: 45-66; 1992: 43-55).

³⁰ Turčić (2002).

³¹ Mahulja (2006).

³² Lukežić, Turk (1998: 29).

Priša san sâm. Vidin dim. Njoki zi petehon.), uz iznimku Omišlja: *Priše sem sâm. Vidim dim. Njoki zi petehom.*³³

Za razliku od stare čakavske akcentuacije koja ima tri naglaska (\ , ^ , ~), govori na otoku Krku, pa tako i Dubašnica, imaju samo dva naglaska, tj. nemaju starohrvatski čakavski akut ~, osim govora Punta i bašćanske skupine govora (konzervativno-inovativni model starinačkoga mikrosustava) koji imaju sva tri, ali s velikim zamahom prema inovacijama u naglasnom sustavu (*crĭkva – crĭkva, divōjka – divōjka*).³⁴

Za čakavski govor Dubašnice karakterističan je gubitak padežnih oblika (*Bi san u selo. / Gren u selo.; Govorimo zi žene. / To su naše žene*). Ta se karakteristika vidi i u nekim toponimima na tom području, koji su dobili imena prema obiteljskim prezimenima. Svi oni imaju formu nominativa jednine hrvatskoga standardnoga jezika: *Oštrobradić, Barušić, Bogović* itd. U službenim dokumentima, oni su štokavizirani: *Oštrobradići, Barušići, Bogovići* itd. Iako su te forme jednake nominativu jednine, radi se o čakavskom obliku za genitiv množine s nultim morfemom (*od Barušić, put Bogović*). Ime mjesta uzelo je genitivni oblik, ostajući tako nedeklinirano.³⁵ Uzrok tome je što su u Dubašnici živjele mnoge morlačke obitelji, doseljene u XV. st. za vrijeme krčkoga kneza Ivana VII. Frankopana, i što je dio današnje Dubašnice nekada pripadalo gradu Krku, gdje je živjelo romansko stanovništvo koje je govorilo dalmatskim, tj. veljotskim jezikom.³⁶

Općina Malinska-Dubašnica danas je jedna od sedam općina (Omišalj, Vrbnik, Dobrinj, Krk, Punat, Baška, Dubašnica) na otoku Krku. Nalazi se na sjeverozapadnom dijelu otoka, a govor Dubašnice spada u konzervativniji model doseljeničkoga mikrosustava. Ona danas obuhvaća dvadesetak mjesta: Barušić, Bogović, Krenenić, Ljutić, Milčetić, Milovčić, Malinska, Maršić, Oštrobradić, Porat, Radić, Sabljčić, Sršić, Strilčić, Sveti Anton, Sveti Ivan, Sveti Vid-Miholjice, Turčić, Vantačić, Zidarić i Žgombić.³⁷ Današnji dubašljanski govor sličan je ostalim krčkim govorima, ali istovremeno predstavlja zasebni neovisni lingvistički sustav.

4. Metode istraživanja

Građa za ovaj članak prikupljena je terenskim radom. U sastavljanju građe pomogli su već postojeći rječnici govora otoka Krka,³⁸ a za usporedbu građe korišteni su *Crkveniški besedar* Đurđice Ivančić Dusper, zatim *Rječnik čakavskog govora Rukavca i bliže okolice* Franje Mohorovičić-Maričina. Osim toga, korisna je bila i doktorska disertacija Jasne Gačić pod nazivom *Etimološka i leksikološka obradba kuhinjskih i kuharskih naziva romanskog (dalmatskog, mletačkog, talijanskog i drugih) podrijetla u Dalmaciji* te doktorska

³³ Isto.

³⁴ Isto, 34 -117.

³⁵ Isto, 14.

³⁶ Usp. bilj. 5, 10; Galović (2004: 18).

³⁷ Galović (2004: 17).

³⁸ Usp. bilj. 31, 32.

disertacija *Starejši latinizmi in romanizmi v slovenščini* Agate Šega. Iz navedenih su rječnika i disertacija bili ispisani romanizmi, koji se odnose na nazivlje predmeta u kuhinji te je na taj način dobiven upitnik. Pri sastavljanju građe uzet je u obzir samo jezik davalac prema, tzv. neposrednoj, ispravnoj etimologiji (*etymologia proxima*).

Za dijalektološko je istraživanje bitno ispitati izvornoga govornika, dakle rodenoga na tome području (u ovom slučaju na području općine Dubašnica) koji u svakidašnjem govoru komunicira na tom idiomu. Prvi dio istraživanja temeljen je na terenskom radu, ispitivanjem, tako što su ispitanici morali reći koriste li navedenu riječ, a ako ne koriste trebali su izgovoriti varijantu svoga govora te su prema njihovu izgovoru zabilježeni naglasci. Iz tako prikupljenih odgovora dobivena je građa za daljnje istraživanje.

Drugi dio sastoji se u obradi svake pojedine riječi iz građe. Prvo je nađeno značenje na standardnom hrvatskom jeziku,³⁹ a nakon toga slijede nazivi na mletačkom, tršćanskom, talijanskom, latinskom ili grčkom,⁴⁰ ovisno o porijeklu same riječi. Nakon toga, napisana je i etimološka analiza naziva.⁴¹ I na kraju zapisane su varijante riječi u drugim govorima otoka Krka te ostaloga dijela Primorja, za koje su nam poslužili već spomenuti rječnici: za *Čižice* (Č) Turčić (2002); *Omišalj* (Om) Mahulja (2006); *Rukavac* (R) Mohorovičić-Maričin (2001); i *Crikvenicu* (C) Ivančić-Dusper (2003) te sljedeća literatura i rječnici: za *Vrbnik* (V) Žic (2001); *Senj* (S) Moguš (2002); *Grobnik* (G) Lukežić i Zubčić (2007), dok smo za *Sv. Vid* (SV) podatke prikupili usmenim bilježenjem. Za ostale govore: Bašku (B), Rab (Rb), Cres (Cr) naveli smo oblike zabilježene u Skokovu etimološkom rječniku (1971-1974). U svim nazivima, sačuvan je akcentuacijski sustav iz navedenih rječnika (` kratki akcent (silazna intonacija), ^ dugi akcent (silazna intonacija), ~ starojezični / čakavski akut (dugi, visoka ravna intonacija).

5. Rezultati – abecedni popis analiziranih romanizama (stariji i noviji sloj)

a) U starije posuđenice spadaju sljedeći leksemi: katrída, komôštra, pijät, pôt, prsûra, tratûr, tripîje, žmûj.

b) U novije posuđenice spadaju sljedeći leksemi: balânča, bãnak, bavûl, bićerîn, bocûn, bokâl, bròka, broštulîn, brûnac, bukalêta, butîja, cukarijêra, ćikara, ćukarîn/kućarîn, dumijâna, fugêra, fulminânti, gamêla, gradêle, gvanćêra, kacôl, kadîn, kaldâja/kandâja, karatêl, kašêta, kavatâp, kôfa, kôguma, kredênca, maštêl, mažîn, nâpa, padêla, palentâr, palentâr, peštarôl, pêza, pinjâta, pirûn, pošâda, sić, šêšula, škâf, škafetîn, škancija, škâtula, škovacêra, špîna, špiricêra, štikadênt, štrâca, šûvro, tapûn, tavajôl, tavâlja, terâja, terîna, travêrsa, vâž, vetrîna.

³⁹ Anić (2004).

⁴⁰ U talijanskim dijalekatskim riječima preuzeta je grafija autora dijalekatskih rječnika (Rosamani, Doria, Boerio, Miotto).

⁴¹ Za etimološku obradu korištene su doktorske disertacije Jasne Gačić (2004) i Agate Šega (2006), Skokov (1971-1974) (ERHSJ) i Gluhakov (1993) etimološki rječnik, Zingarellijev talijansko-talijanski rječnik (Z), Dizionario etimologico di De Voto (1968) (DE).

6. Etimološka analiza romanizama na semantičkom području kuhinje

balânča *f.* vaga s polugom koja na kraju svake strane ima zdjelu, služi za mjerenje težine predmeta stavljenih u zdjele, vaga, tezulja; tal. *bilancia* asimilacijom samoglasnika – kllat. *bilanx* = *bi-* plus *lanx*, *lancis* ‘zdjela’, dakle dvije zdjele; vlat. *bilancia* → mlet. *balanza*, d. mlet., tr. *balanza* ‘vaga’. / **balânča** (R), **balânčün** (C), **bolânca** (Cr), **balânča** (Om) (ERHSJ, I, 186; DE, 48; Z, 232)

bänak *m.* dugačka drvena klupa bez naslona, klupa. Od tal. *banco* ‘klupica s ili bez naslona – mobilna’ ← germ. *bank* koje je ušlo već u vlat. i ostalo u vezi s originalnim značenjem ‘stol’, ‘daska’. Mlet. *banca* ‘klupa, sjedalo’ (*banca de scola*, *banche de botega*), tr. *banco* ‘klupa, školska klupa, šank’. (dem. **bančić**) / **bänek** (Om), **bänak** (G, S) (ERHSJ, I, 105; DE, 42; Z, 204)

bavül *m.* škrinja za držanje namirnica, posteljine, rublja; tal. *baule* ‘kovčeg’ posuđenica iz šp. *baul*, iz stfr. *bahur*, nejasna postanka; mlet. *baul* ‘baule’, tr. *baul*. / **bavül** (Č, Om), **baül** (Rb), **bavül** (C) (ERHSJ, I, 123; DE, 44; Z, 217)

bićerîn *m.* malena čaša za žestoko piće; tal. *bicchierino*, mlet., d. mlet., tr. *bicerin* ‘id’ → *bicer* → tal. *bicchiere*. Skok vezuje tal. *bicchiere* za stfr. (valonski) *bichier* (ERHSJ, I, 133), koji je nastao vjerojatno od fran. *bikari* (njem. *Becher* ‘čaša, pehar’). / **bićerîn** (Om, G, S) (DE, 47; Z, 230)

bocün *m.* velika staklenka ili boca za vino; tal. *bottiglia grande*, mlet. *bozzon*, d. mlet., tr. *bozon*. Iz mlet. riječi *bozza*, *boza* ‘mjera za tekućine’ + tal. nastavak za aug. *-one*. Osim značenja ‘staklenka’ istoga je podrijetla i *boća*, *buća*, *boča* ‘lopta’, ‘boća za boćanje’. Mlet. je riječ iz narodnolatinskoga *buttia*, prema ženskomu rodu riječi *buttis* ‘bačva, mijeh’. Od lat. *buttia* nastaje tal. *boccia* ‘staklena vaza’, ‘okrugla posuda’, furl. *bots*. (dem. **bocunić** – na tal. aug. sufiks dodan je hr. dem. sufiks -ić). / **bocôn** (R), **bocün** (R, Om, G), **bocün** (S) (Gluhak, 137; ERHSJ, I, 177)

bokâl *m.* posuda za tekućine, staklena ili od drugih materijala; tal. *caraffa*, *boccale*, d. mlet., tr. *bocal*, *bucal*, mlet. *bocal*. Zingarelli navodi tal. *boccale* ← lat. *baucale(m)* ← gr. *bauckalis*. Križano kslat. *baucalis* ‘brocca’ s *bocca* ‘usta’ (DE, 50). Rašireno je na čitavom Balkanu (nalazi se i u rumunjskom *bocal*, *bocală* i u velj. *boccuola*, *boccuola*) (ERHSJ, I, 184). Riječ je egipatskoga podrijetla (Z, 243).

brōka *f.* vrč za vodu, tal. *brocca*, mlet. *broca* ‘posuda, bokal’. Etimologija nesigurna: od gr. *prochus* ‘posuda za vodu’ od gl. *prochein* ‘lijevati’ (Z, 263). / **brōkva** (R, Om), **brōka** (Č, Om) (ERHSJ, I, 216)

broštulîn *m.* pržionik za kavu; tal. *tostino per caffè*; mlet., d. mlet., tr. *brustolin*. Od osnove sttal. gl. *brustolare* ‘pržiti’, vlat. *brustulare* (unakrštenje kllat. *ustulare*, dem. od *urere* i *bruciare* = mlet. *brusar* ← srlat. *brusare*) s tal. dem. sufiksom *-ino* (← lat. *-inus*) (ERHSJ, I, 221). / **bruštulîn** (Om), **broštulîn** (G, S)

brúnac *m.* vrsta brončanoga ili željeznoga lonca za kuhanje palente; d. mlet., mlet., tr. *bronzin* ‘brončani lonac’, ‘lonac za kuhanje obješen na lanac’. Tal. *bronzino*

(brončane boje) ← tal. *bronzo* (brončani predmet, bronca) ← perz. *biring*, koja je prešla u srlat. *brundium* (1313), *bronzum* (1339), *brunzo* (1335). Zamjena tuđega dočetka domaćim sufiksom *-ac*. (dem. **brúnčić**) / **bronôc** (Č), **bronêc** (Om) (ERHSJ, I, 217; DE, 55)

bukalêta *f.* posuda od keramike iz koje se pije vino, najčešće s natpisima npr. *Pij Miko*; (dem. na tal. *-etta* ← vlat. *-itta*), tr. *bocaleta* (bicchiere di metallo). Etimologija kao kod riječi *bokâl*. (dem. **bukalêtica**) / **bukalêta** (Č, Om) (ERHSJ, I, 184)

butija *f.* boca (općenito); hr. *butelja* 'boca vina od 0,75 l', od tal. *bottiglia*, d. mlet. *botilia*, tr. *butilia*, mlet. *botiglia* 'staklena posuda za tekućine' (← fr. *bouteille* 'id', šp. *botilla* 'posuda za vino' ← kslat. *but(t)icula*, dem. od *buttis* 'bačva' / **butilja** (C) 'boca za pjenušac', **butija** (Om) (ERHSJ, I, 194; DE, 52)

cukarijêra *f.* posuda za šećer; tal. *zuccheriera*, d. mlet., tr., mlet. *zucariera*. Izvedeno iz *zucchero* ← ar. *sukkar* 'sacarina, saharin' s toskanskim prelaskom nenaglašenog *-ar-* u *-er-*. / **cukarijêra** (Om, G) (ERHSJ, III, 384; DE, 465)

čikara *f.* šalica; tal. *chicchera*, d. mlet. *cicara*, tr. *cicara*, *cichera*, mlet. *chicara*, tosk. *chicchera* (posuđenica iz šp. *jicara* 'posuda za piti kavu'). Prema izgovoru mlet. grafije, ch = č, ć. Riječ je meksičkoga podrijetla *gicatli* / **kikara** (B), **čikara** (Rb, Om, S), **kikarica** (R) 'id'. (dem. **čikarica** *f.* šalica za kavu) (ERHSJ, I, 323)

čukarîn ili **kučarîn** *m.* čajna žličica, (*cuciar* 'žlica'). Prema Skoku radi se o mlet. riječi, ali moguće je i iz d. mlet., tr. *cuciarin* 'id' ← *cuciar* 'žlica', kao i tal. *cucchiaio* ← lat. *cochlearium* 'sredstvo za jedenje puževa' (DE, 112). Tal. dem. s dočetkom *-ino* s mlet. izgovorom *chia* = *ča*. Metateza *ć - k* → *k - ć*. / U Dubašnici starije osobe upotrebljavaju riječ *kučarîn*, a mlađe *čukarîn*. / **kučarîn** (Om) (ERHSJ, II, 226)

dumijâna *f.* staklena, opletena boca za vino, damižana; tal. *damigiana*, d. mlet. *dameana*, *damiana*, mlet. *damegiana* 'id'; pomišlja se na pučku etimologiju fr. *dame Janne* 'gospa Ivana' ili pak sa lat. sufiksom *-anus* od *dimidius* → fr. *demi*, prov. *demig* 'polovina', kao i na ime perz. grada *Damgan*, odakle ar. *damagan* 'zemljani sud' / **damjana** (Rb), **dumijâna** (Om) (ERHSJ, I, 378; Z, 499)

fugêra *f.* rupa u ognjištu za gradele; mlet., d. mlet., tr. *foghera* '1. zemljani ili željezni sud sa žeravom i gradelama iznad njega, služi za kuhanje, obično na brodovima, 2. pomična kuhinja, za pečenje kestena' (← lat. *focus* 'focolare, ognjište')

fulminânti *m. pl.* šibica, žigica; tal. *fulminante* '1. žigica, šibica, 2. praskav, 3. smrtonosan, 4. naprastan', mlet. *fulminante*. Od tal. *fulminare* 'gromom ošinuti' od *fulmen -inis* 'fulmine, grom' (XIV. st.). / **fuminânti** (R), **fürminânti** (C), **frmenânta** (Č), **fulminânti** (Om) (Z, 753; DE, 179)

gamèla *f.* mala zdjelica, vojnička posudica; tal. *gamella* vojnička zdjelica, porcija', mlet., d. mlet., tr. *gamela* 'gavetta, gamella'. Iz lat. *camella* 'vrč za piće' od *camellus* 'cammel, deva' – moguće zbog zakrivljenja koje podsjeća na grbu životinje (Z, 765), preko šp. *gamella*, *camella* i fr. *gamelle*. / **gamèla** (R, Č, C, Om, G) (DE, 182)

- gradèle** *f. pl.* sprava za pečenje na žaru, roštilj; tal. *gratella*, mlet. *grada*, d. mlet. *graela*, *gradela* (del forno) 'id', tr. *gradela* (lat. *cratella* ← lat. dem. sufixs *-ellus* na *cratis*). Od lat. *cratella* → tal. *gratella*. / **gradèli** (C, R), **gradèli** (Om), **gradèle** (G) (ERHSJ, II, 182)
- gvancèra** *f.* poslužavnik, tal. *vassoio*, *guantiera*. Etimološko je značenje 'vrsta pladnja za polaganje rukavica' (Z, 825); d. mlet., mlet., tr. *guantiera* 'id'. Izvedenica na tal. *-iera* (fr. *-ière* lat. *-aria* fran. *wanth*). / **gvantièra** (Rb) (ERSHJ, I, 641)
- kacòl** *m.* zaimača, tal. *ramaiolo*; tal. *cazzola*, *cazzuola*, mlet. *cazzola*, *cazziola*, tr. *caziola* 'zidarska žlica', d. mlet. *caziol* 'zaimača', *caziola* ('zidarska žlica'). Od tal. *cazzuola*, dem. od *cazza* 'recipiente, mestola', od kslat. *cattia*. Prema Skoku radi se o mladoj posudenici. / **kacòla** (Rb), **kacòl** (Om) (ERHSJ, II, 10)
- kadīn** *m* lavor, umivaonik, tal. *catinella*, *bacino*, mlet., d. mlet. *cain*, stmlet. *cadīn* 'id', tal. *catino* 'sud, umivaonik' (od lat. *catinus*). Riječ *catinus* vjerojatno je u vezi s lat. *cadus* ← gr. *kados*, tj. *kada* – riječ semitskog podrijetla. / **kajīn** (Cr, Hrvatsko primorje), **kadīn** (Č, S), **kadīn** (Om) (ERHSJ, II, 12, 62)
- kaldàja/kandàja** *f.* metalna posuda za zagrijavanje vode na štednjaku; od tal. *caldaia*, *caldaro* 'kotao' ← lat. *calidarium*, izvedenica na *-arium* od *cal(i)dus* 'topao'); mlet., tr. *caldiera* 'kotao'. / **kāldàja** 'brodski kotao, spremnik vode u štednjaku' (Č), **kaldàja** (Om, G, S) 'parni kotao' (ERHSJ, II, 20)
- karatèl** *m.* kaca; ← mlet. *caratelo*, tr. *caratel*, tal. *car(r)atello* 'id'. (dem. od *carrata* 'bačva koja se prenosi kolima' – *carro* 'kola'). / **karatèla** (Č), **karatèl** (Č, G) (DE, 66; ERHSJ, II, 49; Z, 311)
- kašèta** *f.* sanduk, drvena škrinjica u koju se stavljaju razne strvari; tal. *cassetta*, mlet. *casseta* (dem. od *cassa*). Od lat. *capsa* 'kutija za male predmete' / **kasèta** (Č), **kašèta** (Om) (DE, 69)
- katrīda** *f.* stolica; mlet., d. mlet. *carega*, tr. *cadrega*, *carega*. Dal. rom. ostatak → lat. *cathedra*, gr. *kathedra*. (dem. **katrīdica**) / **kāntrīda** (C, S), **katrīda** (Om, G) (ERHSJ, II, 63)
- kavatâp** *m.* vadičep, tal. *cavatappi*, *cavaturaccioli*. Složenica od tal. *cavare* (← lat. *cavare* 'rendere cavo, probušiti' od lat. *cavus*) i od *tappo* 'čep' (← fran. *tappo*), tr. *cavatapi* 'cavaturaccioli'. Riječ je prisutna u čitavoj regiji Friuli Venezia Giulia. / **kavatâp** (Om) (DE, 72; ERHSJ, 442)
- kõfa** *f.* košara; tal. *coffa*, mlet., d. mlet., tr. *cofa* 'id'. Balkanski turcizam ar. → gr. podrijetla (tur. *qogha*, *qova*, *gofa* ← ar. *kufa*, *quffa* 'cesta, košara'). Prema Skoku taj je arabizam na Jadran došao preko talijanskoga *coffa*. (dem. **kõfica**) / **kõfa** (V, Om, G) (ERHSJ, II, 117)
- kõguma** *f.* lončić za kavu; tal. *cuccuma*, *cucuma*, d. mlet., mlet., tr. *cogoma* (lat. *cucuma*), mediteranskog podrijetla, raširena po čitavom Venetu. Prelazak *-c-* u *-g-* (lenizione) karakterističan za sjever Italije. / **kükumica** (R), **kõgma** (SV), **kõguma** (Om, S), **kükuma**, **kõguma** (G) (DE, 87; ERHSJ, II, 120)

- komôštra** *f.* lanac na ognjištu na kojem visi kotao; dal. rom. leksički ostatak *camastro*, veljotski *camustre*, južno-tal. sve do Abruzza *kamastra* 'lanac na ognjištu' od vlat. *cremastrum* ← gr. *kremastos* 'obješen'. Gubitak suglasnika *r* je po zakonu likvidne metateze *r-r* → *∅-r* / **komôštra** (Cr), **komôjstra** (Č), **komôštri** (R), **komôštra** (Om), **komôštre** (G, S) (DE, 87, ERHSJ, II, 25)
- kredēnca** *f.* kuhinjski ormar, ormarić za posude; od tal., mlet., tr. *credenza* (→ srlat. *credentia*, dolazi od *credere* 'vjerovati'; današnje značenje, riječ je dobila u XIV. st., a motivirano je time da se hrana na putu do blagovaonice stavljala na sigurno mjesto zbog straha da ne bude otrovana). / **kerdenča** (V), **krdēnča** (Č), **kredēnca**, **kredēnča**, **kerdēnča** (Om), **kredēnca** (G) (ERHSJ, II, 188)
- maštêl** *m.* otvorena posuda za pranje rublja, tal. *mastello*, mlet., tr., d. mlet. *mastela* (od gr. *mastos* 'vaza u obliku grudi'). Od mlet. dem. na *-ellus*, kslat. *mastellus* → *mastello*. To je mlet. riječ, koja je zatim ušla u standardni jezik. / **maštêl** (Rb, G), **maštêl** (C, G), **meštê**, **meštêla** (Om) (ERHSJ, II, 384)
- mažin** *m.* mlinac za kavu; tal. *macinino* (dem. od *macina* 'žrvanj', lat. *machina*), d. mlet., tr. *masin*, mlet. *masenin* 'id'. U dubašljanskom nazivu nije riječ o deminutivu, dok se u sjevernotalijanskim govorima radi o tal. dem. sufiksu *-ino*. / **mažin** (C), **mažin** (Om) (ERHSJ, II, 395)
- nàpa** *f.* polica nad ognjištem., Lat. *mappa* je punskoga (mediteranskoga) podrijetla s disimilacijom *m - p* → *n - p* *nappa*, furl. *nape*, mlet., tr., d. mlet. *napa* 'id'. / **nàpa** (Om, G, S) (ERHSJ, II, 502; DE, 278)
- padèla** *f.* nizak lonac, tal. *patella*, *padella* 'tava', mlet. *paela*, tr. *padela*. Od lat. *patella*, dem. od *patera* 'šalica, tanjur' zamjenom dočetka *-era* dem. sufiks *-ella* ili od *patina* → *patella*, *padella* (dem. **padèlica**) / **padèla** (Č, G, S), **padèl** (G), **padèla** 'patella, tava' (R, Om) (ERHSJ, II, 584; DE, 298)
- palentâr** *m.* vrsta plosnate kuhače za kuhanje palente (izvedeno od *palenta*), mlet. *palentar*. Iz tal. *polenta* (← lat. *polenta* 'ječmeno brašno'), mlet., tr. *polenta*. Lat. *polenta* došlo je križanjem *pollen-inis* 'fior di farina' i *puls*, *pultis* 'prah' (DE, 322). / **palentâč** (Om), **palentâr** (G) (ERHSJ, II, 592)
- peštarôl** *m.* daska za rezanje; tal. *tagliere*, d. mlet. *taiar*, mlet. *tagiar* 'daska za rezanje'; tal. *pestarola*, *pestaruola*, mlet. *pestarol* 'oruđe za tući svinjsko meso i za pravljenje kobasica', tr. *pestariola* 'daska za rezanje' (od kslat. *pistare*, *pinsere* → *pestore* 'tući'). / **peštarôl** (G), **peštarôl** 'veliki nož' (S) (Z, 1319)
- pêza** *f.* uteg; tal. *peso* (*per misurare*), d. mlet., tr. *peso* 'id' (od poimeničenoga part. perf. u srednjem rodu lat. *pensum* od *pendere* 'pesare, vagati'). / **pîz** (Rb), **pêza** (Om), **pêz** (G) (ERHSJ, II, 637; DE, 314)
- pijât** *m.* tanjur; tal. *piatto*, mlet., tr. *piato* 'id', velj. *piat*. Dal. rom. leksički ostatak od vlat. *plattus* od gr. *platys* 'širok' indoeuropskoga podrijetla. (dem. **pijâtić**) / **piât** (V, Om), **piât** (Rb), **pijât** (G, S) (DE, 315; ERHSJ, II, 677)

- pinjāta** *f.* (bakrena) zdjela za nošenje jela i kuhanje; mlet., tr., d. mlet. *pignata* 'id', tal. *pignatta* 'veliki lonac' ← tal. *pigna* 'bor' + tal. sufiks *-atta* ← lat. *pinus* i prvotno je značilo drvenu posudu napravljenu od omorike. (dem. **pinjātica**). / **pinjāta** (Om, G) (ERHSJ, II, 659)
- pirūn** *m.* vilica, tal. *forchetta*; mlet., d. mlet., tr. *piron* 'id' (od gr. *peirein* 'nabosti, probosti' indoeuropskoga podrijetla). Radi se o balkanskom grecizmu, koji na Jadranu potječe iz sjevernotal. dijalekata. / **perūn** (Rb), **pirūn** (Om, G), **pirūn** (G) (ERHSJ, II, 643)
- pošāda** *f.* kompletan pribor za jelo; tal. *posata* (izvedeno od *posare*), mlet., *possada*, tr., d. mlet. *posada* 'id'. Tal. *posata* vjerojatno iz šp. *posada* 'astuccio, futrola' križano s tal. *posare* 'položiti' (DE, 325). / **pošāda** 'veliki nož' (Č), **pošāda** (Om, G, S) (Z, 1382)
- pōt** *m.* lonac; tal. *poto* 'piće', d. mlet., tr. *poto* 'čaša za vodu', 1. radi se o germ. *Pott* koji je ušao u sjev. Italiju (mlet.) za vrijeme austro-ugarske okupacije, 2. s druge strane tal. *potto* ← kslat. *pottus*. Skok smatra da je *pot* dal. rom. prežitek ← gr. *poterion* odbacivanjem sufiksa *-erion*. Za sjeverne apeninske govore nejasnoga podrijetla. (dem. **potič**) (ERHSJ, III, 89)
- pršūra** *f.* tava, tal. *padella*, *tegame*; ← kslat. *frixoria* od *frigere*, mlet., d. mlet. *fersora*, tr. *farsora*, *fersora*, velj. *fersaura*. Dal. rom. leksički ostatak. (dem. **pršūrica**) / **sūra** (Cr, R, Om), **cūra** (Č, G), **parsūra** (Rb), **pršūra** (S) (ERHSJ, III, 58)
- sič** *m.* vjedro za vodu, kabao; tal. *secchio*, *secchia*, mlet. *sechio*, tr., d. mlet. *secio* 'id'. Riječ je o mlet. riječi koja kao i tal. *secchia* (preko vlat. *sicla*) potječe iz lat. *sicula*, a ne može je se vjerodostojno povezati s indoeuropskim podrijetlom. / **sič** 'vreća od mreže s kojom se vuče riba iz mora' (V), **sič** (Č, Om, G, S) (ERHSJ, III, 228; DE, 384)
- šēšula** *f.* drvena lopatica za uzimanje brašna; tal. *sessola*, *sassola* 'palj', tr., d. mlet. *sesola* 'velika metalna ili drvena žlica za uzimanje žitarica', mlet. *sessola* 'vrsta male, drvene lopate koja služi za vađenje vode iz malih barki' (← ar. *satl* ili *setl* 'vaza sa ručkom' ← lat. *situla*). / **šēšula** (Om, G) 'palj' (Z, 1607)
- škāf** *m.* u kamenu izdubljen kuhinjski praonik, sudoper; tal. *acquaio*, mlet., d. mlet., tr. *scafa* 'sudoper', tal. *scafa* 'barka' od lat. *scapha(m)* 'barčica' od gr. *skaphe* ← iz *skaptein* 'iskopati' (tal. *scafo* 'korito broda'). / **škāf** (Om, G, S) (DE, 375; Z, 1617)
- škafetīn** *m.* ladica; tal. *cassetto*, d. mlet. *scafetin* 'id', tr. *scafeto*. S dvostrukim dem. nastavkom *-etto* i *-ino* od *scaffa* (Lucca) 'polica od ormara' *scaffa* (← langob. *scafa*). / **škafetīn** (Om, S) (DE, 375; ERHSJ, III, 397)
- škancija** *f.* polica, stalaža; d. mlet. *scanzea* 'polica', tr. *scansea*, tal., mlet. *scansia* ← fran. *skankjan*. / **škancija** (Om, G, S), **škāncija** (G) (ERHSJ, III, 255)
- škartōc** *m.* papirnata vrećica; tal. *scartoccio*, tr., mlet., d. mlet. *scartozo*. Tipična mlet. riječ, prilagodba tal. *cartoccio*. / **škartūč** (Č), **škartōc** (Om, G, S) (ERHSJ, III, 399)

- škätula** *f.* kutija s poklopcem za držanje sitnica; od tal. *scatola*, mlet. *scatola* ← furl. *sciatule*. Riječ je zapadno-germ. podrijetla *kasto* (njem. *Kasten*) s lat. dem. sufiksom *-ula* srlat. *castula(m)* 'kutija, košara', s metatezom *k – st* → *sk – t*. (dem. **škätulica**). / **škätula** (Om, G), **škätula** (S) (ERHSJ, III, 259; DE, 377)
- škovacëra** *f.* lopatica za smeće; tal. *paletta della spazzatura*, d. mlet., tr. *scovazera*, mlet. *scoazzera* 'id'. Od mlet.-furl. *scovazzera*, na *-aria* → *-ere* od *scovazze* 'spazzatura' ← vlat. *scopacea*, poimeničen pridjev na *-aceus*. / **škovacëra** (Om), **škvacëra** (G, S) (ERHSJ, III, 273)
- špîna** *f.* slavina, otvor na bačvi iz koje se toči vino za uzimanje uzoraka; tal. *spina* 'bodlja' tr., d. mlet., tal. 'slavina za vodu'. Skok smatra riječ dal. rom. prežitkom od lat. *spina*. Moguće je i novije podrijetlo ← mlet. *spina de la bote* 'slavina na vinskoj bačvi'. / **špîna** (Om, G, S) (ERHSJ, III, 311)
- špiricëra** *f.* malo kuhalo na špirit; d. mlet. *spiritiera* 'kuhalo na špirit'. Od ar. *shpirt* s članom *-i* 'duša' ← crkvenolatinski *spiritus* preko tal. *spirito*. / **špiritjëra** (S) (ERHSJ, III, 410)
- štikadënt** *m.* čačkalica; tal. *stuzzicadenti*, d. mlet., tr. *stecadente*, mlet. *stecadenti* 'id'. Tal. *stuzzicadenti* je složenica od tal. gl. *stuzzicare* 'čačkati' (lat. *tuditare*, denominal od *tudes -itis* 'čekić' ukršten s lang. *stuzzjan* 'otkinuti' i s tal. *pizzicare* 'štipati') i pl. od *dente* 'zub' (lat. *dens, dentis*) / **ščikadënt** (SV, G), **štikadënt** (R, Č, Om, S), **štikadënt** (C) (Z, 1816; DE, 121, 416)
- štrăca** *f.* krpa, dronjak, otirač; tal. *straccio, cencio*, mlet. *strazza*, d. mlet., tr. *straza* 'dronjak', deverbal od *strazar, stracciare* (Z, 1804). / **štrăca** (Om, G, S)
- šûvro** *m.* čep od pluta; tal. *sughero, subero, suvero*, sttal. *sovero, sovaro* (← kllat. *suber, sober*), jul. *suvro, suro*, mlet. *suro*. Možda u vezi s gr. *syphar* mediteranskoga podrijetla (Z, 1823) / **sûvar** (Cr), **šûvôr, šûvra** (Č), **šûvro** (Om), **šûvër** (G), **šûvar** (S) (ERHSJ, III, 366)
- tapûn** *m.* veliki čep za bačvu; tal. *tappone* (aug. od tal. *tappo* ← fran. *tappo*), mlet., tr. *tapo*, furl. *tapon*. *Tappone* je talijanizam, zatim prilagođen tr. i mlet./ **tapûn** (R, S), **tapûn** (Om, G) (ERHSJ, III, 442)
- tavajôl** *m.* stolnjak, ubrus; tal. *tovagliolo* 'ubrus', mlet. *tovagiol*, d. mlet. *tavaiol*. *Tavaglia* s tal. dem. sufiksom *-uolo* ← lat. *-olus*. / **tavajôr** (V), **tavijôl** (C), **tavajôl** 'stolnjak' (Č, Om, G), **tavijôl** 'ubrus' (G, S), **tavijolić** 'ubrus' (Č) (ERHSJ, III, 447)
- tavâlja** *f.* stolnjak; tal. *tovaglia*, mlet. *tovagia*, tr., d. mlet. *tovaia, tavaia* 'id' od fran. *thwahlja*, preko prov. *toalha*. (ERHSJ, III, 447; DE, 434) / **tavâja** (Om)
- terâja** *f.* kuhinjsko zemljano posuđe; tal. *terraglia* (← fr. *teraille* izvedeno od *terre* 'zemlja'), mlet. *teraglie* 'zemljano posuđe za jelo', jul. *teralie* 'posuđe', teraia 'terraglia', d. mlet. *teralier* (prodavač zemljanoga posuđa). Promjena *lj* → *j* karakteristično za neke čakavske govore. (Z, 1876) / **terâja** (Om)

- terîna** *f.* porculanska posuda za salatu ili druga jela; Talijanizam: tal. *terrîna* ‘porculanska posuda za salatu ili jelo’ (fr. *terrîne* ‘(posuda) od zemlje – *terre* (zemlja)’), mlet., tr. *terîna* ‘zdjela za juhu’, d. mlet. *terîna* ‘zdjela za juhu, salatu’ (poimeničen pridjev na *-inus* od *terra*) / **terîna** (Č, Om, G), **terîna** ‘poslužavnik’ (C) (ERHSJ, III, 461; DE, 428)
- tratûr** *m.* lijevak; tal. *imbuto* vjerojatno dal. rom. ostatak od lat. *trajectorium* → srlat. *tractorium* → tal. *trattoio*, *tortor*, mlet. *trator*, *tratur* (drugoga značenja) / **tratûr** (S, V, C), **tratûr** (Om) (ERHSJ, III, 489)
- travêrsa** *f.* pregača; tal. *grembiule*, mlet., d. mlet., tr. *traversa* ‘id’. Poimeničen talijanski pridjev *traverso* ← lat. *transversus* ‘nakošen’ (part. perf. od prefiksa *trans-* i *vertere*) / **travêros**, **travêrsa** (Č), **târvêz** (C), **travêrs** (R), **travêsla** (Om) (ERHSJ, III, 494)
- tripîje** *f. pl.* tronožac, za upotrebu u kuhinji – kao potpora npr. loncu; tal. *treppiedi*, *treppiede*, mlet. *trepîè* (= tres pedes), tr. *trepîe* ‘id’. Prema Skoku radi se o dal. rom. ostatku ← lat. *tripēs*, genitiv *-edis*, pl. *-edia*. / **tripîje** (Č, Om), **tropîja** ‘tronožac za upotrebu u kupaoni kao oslonac za umivaonik’ (R) (ERHSJ, III, 497)
- vâž** *m.* vaza; Od tal., mlet., tr. *vaso* ‘id’ (← lat. *vas*, *vasis* i zatim *vasum*) / **vâž** (R, Č, Om, G, S), **vâz** (Rb) (ERHSJ, III, 568; DE, 450)
- vetrîna** *f.* vrsta staklenog ormara u kuhinji gdje se drže razni stakleni predmeti ili posude; hr. *vitrina*, tal., tr. *vetrina*, d. mlet. *veltrina* ‘stakleni ormar’. Od tal. *vetrina*, poimeničen pridjev na lat. *-inus* od *vitrum* ‘staklo’ → tal. *vetro* / **vetrîna** (R, Rb, Om) (ERHSJ, III, 583)
- žmûj** *m.* čaša; prema Skoku radi se o dal. rom. ostatku. Potječe od dem. na *-olus modiolus* (tal. *mezzo*) furl. *muzul*. Metatezom *mz* → *žm.* / **mužôl** (Cr), **žmûj** (Om, G), **žmûl** (S) (ERHSJ, II, 482)

7. Semantička adaptacija posuđenica

Kod jezičnih dodira dolazi do semantičkih promjena, koje se mogu svrstati u dvije skupine. Prva se odnosi na promjene značenja uslijed procesa semantičke adaptacije posuđenica, a druga na promjene značenja već postojećih riječi u jeziku primaocu tzv. semantičko posuđivanje.⁴² Prema R. Filipoviću⁴³ u semantičkoj ekstenziji postoje primarna i sekundarna adaptacija. U primarnu spada semantička nulta ekstenzija (značenje riječi ostaje nepromijenjeno u jeziku primaocu), te suženje značenja u broju i polju značenja (kada u jezik primalac uđe samo jedno od značenja iz jezika davaoca (specijalizirano značenje), dok sekundarna adaptacija podrazumijeva proširenje značenja u broju i polju (kada posuđenica s vremenom gubi na intenzitetu i tako stvara uvjete za proširenje značenja).

⁴² Sočanac (2004: 188).

⁴³ Filipović (1986: 164).

U ovoj je građi najčešće riječ o semantičkoj nultoj ekstenziji, dakle riječ ima jednako značenje u jeziku davaocu i u jeziku primaocu. No, tu se nalaze i riječi, kojima se u jeziku primaocu suzilo, odnosno specijaliziralo značenje. U tu skupinu spadaju *balanča* (vrsta vage) ← tal. *bilancia*, d. mlet., mlet., tr. *balanza* (vaga općenito); *banak* (vrsta kuhinjske klupe) ← tal. *banco*, mlet. *banca* (klupa općenito); *bavul* (kuhinjska škrinja) ← tal. *baule*, mlet., tr. *baul* (sanduk); *bićerin* (čšaica za žestoka pića) ← tal. *bicchierino*, d. mlet., mlet., tr. *bicerin* (mala čšaica općenito, tj. dem. od čšaica); *brunac* (lonac za kuhanje palente) ← d. mlet., mlet., tr. *bronzin* (brončani lonac); *bukaleta* (vrsta posude za piti vino) ← tr. *bocaleta* (metalna čšaica); *gamela* (vrsta metalne zdjele) ← tal. *gamella*, mlet., d. mlet., tr. *gamela* (vojnička zdjela, porcija); *kaldaja/kandaja* (posuda za zagrijavanje vode na štednjaku) ← tal. *caldai*, *caldaro*, mlet., tr. *caldiera* (kotao); *pinjata* (lonac za nošenje jela i kuhanje) ← u mlet., tr., d. mlet. *pignata* odnosi se na lonac za kuhanje mlijeka, dok u tal. *pignatta* označava veliki lonac općenito; *šešula* (vrsta lopatice za vađenje brašna) ← tal. *sessola*, *sassola*, mlet. *sessola* 'palj, tj. lopata za vađenje vode iz barke', tr., d. mlet. *sesola* 'velika metalna ili drvena žlica za uzimanje žitarica'.

Promjena u značenju desila se i kod riječi *peštarol* (daska za rezanje), koja ima jednako značenje u tr. *pestartiola*, dok u tal. *pestarola*, *pestartuola*, mlet. *pestartiol* označava 'oruđe za tući svinjsko meso i za pravljenje kobasica', zatim kod riječi *pot* (lončić), koja u tal. *potto* znači piće, a u d. mlet., tr. *poto* čšaicu za vodu. Riječ *kacol* i d. mlet. *caziol* imaju isto značenje 'zaimača' dok u tal. *cazzola*, *cazzuola*, mlet. *cazzola*, *cazziola*, tr. *caziola* i d. mlet. *caziola* označavaju zidarsku žlicu.

Do proširenja značenja došlo je kod riječi *padela* (nizak lonac općenito) ← tal. *patella*, *padella* (tava), mlet. *paela*, tr. *padela* (tava).

Suženje značenja bilo je i u riječi *butija*, ali ne u dubašljanskom čije je značenje jednako kao i u talijanskim govorima, već u standardnom hrvatskom: *butija* (boca) ← tal. *bottiglia*, d. mlet. *botilia*, tr. *butilia*, mlet. *botiglia* (boca), ali se razlikuje u hrvatskom standardnom jeziku, tako što riječ *butelja* označuje bocu za vino izdužena grlića od 0,75 l (Anić, 130).

U ovom korpusu najčešće nema promjene u značenju riječi između jezika davaoca i jezika primaoca. Razlog tomu je, smatra se, što ova građa obuhvaća konkretne predmete, a ne apstraktne gdje je promjena značenja učestalija. Na području Dubašnice i otoka Krka radi se o kulturnom i intimnom posuđivanju. Kulturnim posuđivanjem (*cultural borrowing*) preuzimaju se riječi za nove stvari i pojmove, a intimno se posuđivanje (*intimate borrowing*) događa uslijed supostojanja dviju kultura i dvaju jezika na istom području i unutar iste političke zajednice gdje oni preuzimaju riječi jedan od drugoga. Prema Bloomfieldu, navedene dvije vrste posuđivanja odnose se na preuzimanje riječi iz stranih jezika, no postoji i treća vrsta: dijalektno posuđivanje (*dialect borrowing*),⁴⁴ koje se odnosi na preuzimanje riječi iz narječja, govora istoga jezika.⁴⁵

⁴⁴ Bloomfield (1970: 444-460).

⁴⁵ To se događa s romanizmima u hrvatskom jeziku, koji ih najčešće preuzima iz govora na jadranskoj obali.

8. Zaključak

Leksikološka i etimološka analiza sakupljenih romanskih posuđenica pokazala je prisutnost starijega sloja (dalmatoromanski leksički ostaci) i novijega sloja (mletačkoga, tršćanskoga, talijanskoga, dalmatinskoga mletačkoga) romanskih posuđenica na semantičkom području nazivlja kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku. Postojanje tih leksema u talijanskim govorima potvrđeno je u značajnim dijalektološkim rječnicima mletačkoga (Boerio), tršćanskoga (Doria), dalmatinskoga mletačkoga (Miotto) te u rječniku standardnoga talijanskoga jezika (Zingarelli), koji sadržavaju i etimologiju pojedinih riječi. Osim njih, za provjeru i nadopunu etimološke analize upotrijebljeni su Skokov, Gluhakov te Devotov etimološki rječnik.

Što se tiče samih romanizama u ovom korpusu, većim se dijelom radi o novijem sloju 88, 24%, no postoje i leksemi posuđeni iz starijega sloja, kojih ima 11, 76%. Posuđenice su u potpunosti prilagođene dubašljanskom govoru, što je vidljivo npr. u tvorbi umanjena hrvatskim sufiksima.

U ovom su radu obrađeni romanizmi u jednom govoru na otoku Krku na jednom semantičkom području, a to je tek početak opširnijega istraživanja romanizama u govorima otoka Krka općenito.

Literatura

- Anić, Vladimir 2004. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi liber.
- Bloomfield, Leonard 1970. *Language*, London: George Allen & Unwin.
- Boerio, Giuseppe 1998. *Dizionario del dialetto veneziano*, Firenze: Giunti (prettisak iz 1829).
- Bolonić, Mihovil; Ivan Žic-Rokov 2002. *Otok Krk kroz vjekove*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Devoto, Giacomo 1968. *Avviamento alla etimologia italiana (Dizionario etimologico)*, Firenze: Felice Le Monnier.
- Doria, Mario 1987. *Grande dizionario del dialetto triestino – storico, etimologico, fraseologico*, Trieste: Edizioni de "Il Meridiano".
- Gačić, Jasna 2004. *Etimološka i leksikološka obradba kuhinjskih i kuharskih naziva romanskog (dalmatskog, mletačkog, talijanskog i drugih) podrijetla u Dalmaciji*, Zagreb: Filozofski fakultet.
- Galović, Tomislav 2004. *O Dubašnici i njezinim ljudima*, Rijeka: Adamić.
- Gluhak, Alemko 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*, Zagreb: August Cesarec.
- Hozjan, Snježana 1990. Fonološki prikaz mjesnog govora Krasa, *Rasprave za jezik*, 16, Zagreb, 45-66.
- Hozjan, Snježana 1992. Govor Krasa na otoku Krku (deklinacija), *Rasprave ZHJ*, 18, Zagreb, 43-55.
- Ivančić-Dusper, Đurđica 2003. *Crkveniški besedar*, Rijeka: Adamić.

- Klaić, Bratoljub 1968. *Veliki rječnik stranih riječi*, Zagreb: Zora.
- Lukežić, Iva; Marija Turk 1986. Mjesni govor Milohnića, u: *Otok Krk-zapadni dio*, Krk, 231-253.
- Lukežić, Iva; Marija Turk 1998. *Govori otoka Krka*, Crikvenica: Libellus.
- Lukežić, Iva; Sanja Zubčić 2007. *Grobnički govor XX. stoljeća*, Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- Mahulja, Ivan 2006. *Rječnik omišaljskoga govora*, Rijeka – Omišalj: Riječki nakladni zavod.
- Małecki, Mieczyslaw 1963. O podjeli krčkih govora, *Filologija*, 4, 223-235.
- Meyer, Karl Heinrich 1926. Zur Mundart von Njivice auf Krk (Veglia), *Archiv für slavische Philologie*, 40, 242-265.
- Meyer, Karl Heinrich 1928. *Untersuchungen zur Čakavština der Insel Krk (Veglia): mit einer Karte in Rodardruck, Leipzig*, Prijevod i komentari M. Turk, Čakavština otoka Krka, Rijeka, 1996.
- Malinar, Smiljka 2002./03. Italiano e croato sulla costa orientale dell'Adriatico, *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, XLVIII - XLVIII, 283 -310.
- Milčetić, Ivan 1895. Čakavština Kvarnerskih otoka, *Filologija*, 42, 92-131.
- Miotto, Luigi 1991. *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*, Trieste: Lint.
- Moguš, Milan 2002. *Senjski rječnik*, Zagreb-Senj: HAZU, Matica Hrvatska Senj.
- Mohorovičić-Maričin, Franjo 2001. *Rječnik čakavskog govora Rukavca i bliže okolice*, Rijeka: Adamić.
- Muljačić, Žarko, 1998. U kojim se zonama u sadašnjem trenutku smiju očekivati pomaci koji bi mogli doprinijeti boljem poznavanju "dalmatskoga"?, *Folia onomastica croatica*, 7, 207-220.
- Muljačić, Žarko 1999. Dalmatski, *Fluminensia*, XI, 1-2, 1-30.
- Rosamani, Enrico 1999. *Vocabolario giuliano*, Trieste: Lint.
- Skok, Petar 1971. – 1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (1-4)*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Skubic, Mitja 2002. *Romanski jeziki*, Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Sočanac, Lelija 2004. *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri (s rječnikom talijanizama u standardnome hrvatskom jeziku i dubrovačkoj dramskoj književnosti)*, Zagreb: Globus.
- Strčić, Petar 1998. Otok Krk u doba "posljednjega" dalmatofona Antona Udine Burbura (XIX st.), *Folia onomastica croatica*, 7, Zagreb, 237-266.
- Strohal, Rudolf 1913. Dijalekat grada Vrbnika na otoku Krku u prošlim vjekovima uspoređen sa sadašnjim, *Rad JAZU*, 199 (84), Zagreb, 67-152.
- Sulojđić, Anita; Ana Marković; Petar Šimunović; Božidar Finka 1992./93. Govori otoka Krka-uvod u antropološka istraživanja, *Filologija*, 20-21, Zagreb, 431-449.

- Šega, Agata 2006. *Starejši latinizmi in romanizmi v slovenščini*, Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Turčić, Branko 2002. *Sedmoškofjani. Prvi čakavski rječnik*, Rijeka: Adamić.
- Turk, Marija; Hrvoje Turk 1990. *Od Miholjica do Sv. Vida*, Mjesna zajednica Sv. Vid Miholjice, Župni ured Sv. Vida.
- Vajs, Josip, 1910. *Nejstarši breviář chorvatsko-hlaholsky*, Praha.
- Zingarelli, Nicola 2000. *Vocabolario della lingua italiana*, Bologna: Zanichelli.
- Žic, Ivan 2001. *Vrbnik na otoku Krku. Narodni život i običaji*, Rijeka: Adamić.

Kratice

ar.	arapski	m.	muški rod
aug.	augmentativ, uvećanica	mlet.	mletački
d. mlet.	dalmatinski mletački	njem.	njemački
dal. rom.	dalmatoromanski ili dalmatski	part. perf.	particip prošli
dem.	deminutiv, umanjena	perz.	perzijski
f.	ženski rod	pl.	množina
fr.	francuski	prov.	provansalski
fran.	franački	srlat.	srednjovjekovni latinski
furl.	furlanski	stfr.	starofrancuski
germ.	germanski	stmlet.	staromletački
jul.	julijanski	sttal.	starotalijanski
gl.	glagol	šp.	španjolski
gr.	grčki	tal.	talijski
hr.	hrvatski	tosk.	toskanski
kllat.	klasično latinski	tr.	tršćanski
kslat.	kasnolatinski	tur.	turski
langob.	langobardski	velj.	veljotski
lat.	latinski	vlat.	vulgarnolatinski

RIASSUNTO

Nina Spicijarić

I ROMANISMI NELLA DENOMINAZIONE DEGLI ATTREZZI DI
CUCINA NELLA PRLATA DI DUBASNIZZA SULL'ISOLA DI VEGLIA
– L'ANALISI ETIMOLOGICA E LESSICOLOGICA

Lo scopo di questo articolo è di mostrare la presenza del romanzo nella lingua parlata ciacava di Dubasnizza, sull'isola di Veglia, nel campo semantico della cucina e di determinare se si tratta di resti del lessico antico del dalmato-romanzo o di quello più moderno della lingua italiana ovvero dei prestiti veneti, veneto-dalmati, triestini o dell'italiano standard. Il materiale per realizzare il medesimo lavoro è stato raccolto parlando con i parlanti nativi ed esaminando le loro risposte. Con l'analisi etimologica si vuole dimostrare lo sviluppo di alcuni lessemi conosciuti come prestiti del romanzo nella lingua parlata ciacava di Dubasnizza. Alla fine, per poter comparare, sono scritte alcune varianti delle parole presenti in altre lingue parlate sull'isola di Veglia e nel Litorale croato.

Con questo articolo si vogliono far notare i lessemi che sono in via d'estinzione causa il continuo rimuovere e modificare da parte della lingua croata standard, degli stranieri che abitano in queste zone ed i nuovi stili di vita.

Le parole chiave: *parole romanze; oggetti per la cucina; lingua parlata ciacava di Dubasnizza; etimologia; dialettologia*

SUMMARY

Nina Spicijarić

ROMANISMS IN THE NAMES OF KITCHEN ITEMS IN THE SPEECH OF
DUBAŠNICA ON THE ISLAND OF KRK – ETYMOLOGICAL AND
LEXICOLOGICAL ANALYSIS

The aim of this study is to show the presence of Romanisms in the semantic field of kitchen in the speech of Dubašnica (island of Krk) and determine whether they derive from the older layer (Dalmato-Romance lexical heritage) or the recent layer of Italian speeches (Venetian speech, Dalmato-Venetian speech, Trieste speech or the Italian Standard Language). The material has been collected at fieldwork (by testing of native speakers). Etymological analysis was used to give a clearer picture of development of an individual lexeme known as the Romance loan. And finally, for the sake of comparison, versions of certain words were recorded in some other speeches on the island of Krk and in the Croatian Littoral. This work is trying to record the lexemes that have been disappearing because they have been gradually modified and pushed out by the Croatian Standard Language, by the speech of new settlers or by the new way of life.

Key words: *Romanisms; kitchen items; the speech of Dubašnica; etymology; dialectology*